

สิ่งดีที่สุด
สำหรับลูก

ชยสาโร ภิกขุ

สิ่งดีที่สุดในสำหรับลูก

ชยสาโร ภิกขุ

สิ่งที่ดีที่สุดสำหรับลูก

ชยสาโร ภิกขุ

พิมพ์แจกเป็นธรรมทาน

สงวนลิขสิทธิ์ ห้ามคัดลอก ตัดตอน หรือนำไปพิมพ์จำหน่าย

หากท่านใดประสงค์จะพิมพ์แจกเป็นธรรมทาน โปรดติดต่อ
โรงเรียนทอสี

๑๐๒๓/๔๖ ซอยปรีดีพนมยงค์ ๔๑

สุขุมวิท ๗๑ เขตวัฒนา กทม. ๑๐๑๑๐

โทร. ๐-๒๗๑๓-๓๖๗๔

www.thawasischool.com

พิมพ์ครั้งแรก : กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๑

จำนวน : ๔,๐๐๐ เล่ม

จัดทำโดย : โรงเรียนทอสี

ออกแบบ และรูปเล่ม : กลุ่มเพื่อนธรรมเพื่อนทำ

ขออนุโมทนา : คุณจันทร์เพ็ญ ศิวะพรชัย ผู้ถอดเทป

: คุณชนินทร แยมสะอาด ผู้ตรวจทาน

ดำเนินการพิมพ์โดย บริษัท คิว ฟรินท์ แมเนจเม้นท์ จำกัด

โทร. ๐-๒๕๐๐-๒๒๙๒, ๐๘-๕๙๑๓-๘๖๐๐ โทรสาร ๐-๒๕๐๐-๓๖๕๙

คำนำ

หนังสือเรื่อง “สิ่งดีที่สุดสำหรับลูก” เป็นธรรมเทศนาที่พระอาจารย์ชยสาโร เมตตาแสดงให้แก่ผู้ปกครอง คณะครู และญาติโยมทั่วไป ที่โรงเรียนทอสี ในวันที่ ๗ มกราคม ๒๕๕๑ ซึ่งเป็นวันคล้ายวันเกิดครบ ๕๐ ปีของพระอาจารย์

ในโอกาสที่โรงเรียนทอสีและกลุ่มกัลยาณมิตรได้ร่วมระดมกำลังในการจัดตั้งโรงเรียนประจำในระดับมัธยม โดยใช้ชื่อว่า “โรงเรียนปัญญาประทีป” ตั้งอยู่ที่บ้านหนองน้อย ปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยเริ่มเปิดสอนในปีการศึกษา ๒๕๕๒ ทั้งนี้ทางโรงเรียนทอสีได้จัดงานเปิดตัวโรงเรียนปัญญาประทีป เพื่อแนะนำทีมผู้บริหาร แนวคิด และหลักสูตรบ่มเพาะชีวิตให้กับผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้อง ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๑

คณะผู้จัดงานได้กราบนมัสการขออนุญาตพระอาจารย์ ที่จะพิมพ์หนังสือเพื่อแจกให้ผู้มาร่วมในงานและญาติโยมทั่วไป และขอกราบขอบพระคุณพระอาจารย์ ที่เมตตาอบรมสั่งสอนและให้คำแนะนำให้กำลังใจและสนับสนุนการศึกษาวิถึพุทธตั้งแต่จุดเริ่มต้น

บุญกุศลอันใดที่เกิดจากการพัฒนาการศึกษาวิถึพุทธให้เจริญก้าวหน้า ซึ่งจะยังความสงบร่มเย็นให้เกิดขึ้นในสังคม และการให้ธรรมะเป็นทานที่ชาวโรงเรียนทอสีตั้งหน้าบ่าเพ็ญอย่างสม่ำเสมอ ขอโน้มถวายเป็นอาจารย์บูชา เพื่อระลึกถึงพระคุณของท่านที่มีต่อลูกศิษย์ตลอดมา

คณะผู้จัดทำ และศิษยานุศิษย์

กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑

คำนำจากครูและผู้บริหารโรงเรียนทอสี

เราทุกคนผู้เป็นพ่อแม่ต่างปรารถนาที่จะให้สิ่งดีที่สุุดกับลูกหลานของเรา แต่อะไรล่ะคือ สิ่งดีที่สุุด ? ความรู้ เงินทอง สมบัติพัสถาน ชื่อเสียงเกียรติยศ ?

ทุกวันนี้เราต่างทำงานหนักจนไม่มีเวลาให้กับลูก เพื่อจะหาเงินหาทองมาเพื่อส่งเสียให้ลูกเรียนในโรงเรียนที่ดีที่สุุด และให้สูงที่สุุด แต่ลูกยังกลับว่าเหว โดดเดี่ยว โหยหาความรักจากทุกคน ความรู้ผ่านระบบการศึกษาที่ได้รับ ทำให้เขามีความสุขขึ้นบ้างหรือไม่ ? เกิดอะไรขึ้นกับวิถีคิด วิถีปฏิบัติของคนผู้เป็นพ่อแม่ในปัจจุบัน

ในหนังสือเล่มนี้ จะมีคำตอบซึ่งเป็นเสมือนเข็มทิศหรือแผนที่ที่เราจะมั่นใจได้ว่า สิ่งที่เราจะให้กับลูกนั้น เป็นสิ่งที่ถูกต้องและดีงามที่จะไม่เป็นไปเพื่อสร้างทุกข์ ความเดือดร้อน แต่เป็นไปเพื่อสร้างประโยชน์และความสุขทั้งแก่ตนเองและสังคม ทั้งในปัจจุบันและอนาคต และจะเป็นสิ่งที่มีคุณค่ายิ่งกัชีวิตของผู้ที่เรารักที่สุุด

โรงเรียนทอสีหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเล่มนี้ จะทำให้ท่านผู้เป็นพ่อแม่ มีความเข้าใจและมีหลักในการพิจารณาว่า อะไรคือสิ่งที่เลิศที่ประเสริฐสำหรับลูกของเรา

คณะครู และผู้บริหารโรงเรียนทอสี

สิ่งที่ดีที่สุดสำหรับลูก

ธรรมเทศนา พระอาจารย์ ชยสาโร

โรงเรียนทอสี ๗ มกราคม ๒๕๕๑

ถ้ามีใครถามว่าเราต้องการอะไรให้กับลูกหลานของเรา ทุกคนก็ต้องตอบเสียงเดียวกันว่าต้องการสิ่งที่ดีที่สุด แต่ปัญหาอยู่ที่การตัดสินใจว่าอะไรคือสิ่งที่ดีที่สุด เจตนาที่ดี ความหวังดี ความรักก็มีอยู่แล้วแน่นอน แต่ถ้าเจตนา นั้นขาดปัญญา อาจจะไปสู่สิ่งที่ไม่ปรารถนาก็ได้ หรือแม้แต่สิ่งตรงข้ามกับที่ตนปรารถนาก็ได้ ในพระพุทธศาสนาจึงเน้น อยู่เสมอว่าจิตใจของเราต้องประกอบด้วยน้ำใจ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ และด้วยปัญญาเป็นเครื่องกำกับ

ในการศึกษาก็เช่นเดียวกัน เราต้องการให้ลูกหลานได้รับการศึกษาที่ดีที่สุด แล้วการศึกษาที่ดีที่สุดมันเป็นอย่างไร ในเรื่องนี้ก็มีหลายความเห็น ในยุคปัจจุบันเราอยู่

ได้อิทธิพลของความคิดที่ยกเรื่องเศรษฐกิจเป็นใหญ่ ลูกจะ
ได้ประโยชน์อะไร ก็ไม่สำคัญเท่ากับที่จะได้ความรู้ที่จะใช้
ในการประกอบอาชีพต่อไป นี่ก็เป็นความเชื่อ เป็นความคิด
ที่เราควรจะกลั่นกรองควรจะทบทวนอีกที

เมื่อเราได้หาข้อมูลในเรื่องการรับคนเข้าทำงานแล้ว
ปรากฏว่าผู้ใหญ่หรือเจ้าของบริษัทต่าง ๆ มักจะบ่นว่าความ
รู้ของคนที่เพิ่งจบการศึกษาไม่ทันกับความเปลี่ยนแปลง
ต่างๆ อย่างเช่นเรื่อง Software ที่ใช้ในบริษัท Computer
ไม่กี่เดือนมันก็เปลี่ยนไปแล้ว องค์ความรู้ที่ได้จากการเรียน
ในระดับอุดมศึกษาจะหมดความหมายภายในไม่กี่ปี เมื่อ
เทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว สังคมเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว
โลกทั้งโลกก็เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อย่างเช่นเรื่องที่น่า
กลัวคือ ภาวะ โลกร้อน เป็นต้น

ถ้าเป็นอย่างนี้ เราควรถามตัวเองว่า ในเมื่อเราอยู่
ในสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และเปลี่ยนใน

ทิศทางที่เราประมาณหรือคาดล่วงหน้าได้ยาก อะไรคือสิ่ง
ที่สำคัญที่สุดหรือดีที่สุดที่ถูกหรือหลานเราควรจะได้รับ ตรง
จุดนี้จะเห็นท่าทีของพุทธศาสนาที่ชัดเจนว่าไม่ได้เริ่มต้นด้วย
ปรัชญา ไม่ได้เริ่มต้นด้วยสิ่งที่มองไม่เห็นหรือสิ่งที่ต้องรับ
ด้วยความเชื่ออย่างเดียว แต่เริ่มต้นด้วยความจริงของชีวิต
เท่าที่เราเห็นได้

เรื่องภาวะโลกร้อน เรื่องความเปลี่ยนแปลงของ
เทคโนโลยีไม่ใช่เรื่องที่จะต้องไปเชื่อเนื่องจากรว่าเป็นคำ
สอนของพระศาสนา แต่เป็นการสรุปจากสิ่งที่เป็นข่าว สิ่ง
ที่เราเห็นรอบตัวอยู่ตลอดเวลา คำสอนของพระพุทธศาสนา
เป็นคำสอนที่ตั้งไว้บนฐานแห่งสังขธรรม ความจริงที่เป็น
กลาง โดยถือว่าไม่ใช่ของใครของศาสนาใด โดยถือว่าเมื่อ
ธรรมชาติ เมื่อชีวิตเราเป็นอย่างนี้ เราควรจะดำเนินชีวิต
อย่างไรมันจึงจะดีที่สุด และสิ่งที่ดีที่สุดนั้น ที่ท่านให้ชื่อว่า
จริยธรรม คือการประพฤติปฏิบัติที่ตรงสอดคล้องกับความ

จริงของชีวิตโดยถือว่ามนุษย์เราทุกคนต้องการความสุข ไม่ต้องการความทุกข์ สำหรับสัตว์ที่ต้องการความสุขไม่ต้องการความทุกข์แล้ว เมื่อชีวิตเป็นอย่างนี้ เมื่อโลกที่เราอยู่อาศัยเป็นอย่างนี้ อะไรคือสิ่งที่ดีที่สุดที่เราควรหวังสำหรับตัวเอง สำหรับครอบครัว สำหรับลูกหลาน

ความเห็นของอาตมาก็คือว่าวิชาความรู้ต่าง ๆ เป็นส่วนสำคัญของชีวิต เราจะเห็นชัดว่าพุทธศาสนาไม่เคยมองข้าม หรือดูแคลนความสำคัญของเรื่องนี้ ซึ่งมีหลักฐานที่ชัดเจนทั้งในมงคลสูตร มีหลักฐานที่ชัดเจนของการเป็นสุตะหรือพหูสุต เป็นผู้เล่าเรียนศึกษามาก เป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องในพระศาสนา และสุตะนั้น ผู้ได้ยินได้ฟังมากมีความรู้มาก ก็เป็นเอกลักษณะ หรือข้อธรรมข้อหนึ่งที่เห็นชัดในพระโสดาบัน หรือพระอริยะเจ้าในระดับแรก สรุปว่าวิชาความรู้ต่าง ๆ เป็นสิ่งสำคัญ สิ่งจำเป็นในชีวิต แต่อาตมาเห็นว่าเราต้องจัดลำดับความสำคัญใหม่โดยเอาสิ่งสูงสุดหรือสิ่ง

ที่เป็นเป้าหมายชีวิตเป็นตัวตัดสินใจว่าจะเน้นในส่วนไหนในการศึกษา

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่พิเศษ ไม่เหมือนใคร เมื่อเดือนที่แล้วอาตมาได้ไปประชุมที่ประเทศมาเลเซีย พระเถระผู้ใหญ่รูปหนึ่งได้ตั้งข้อสังเกตว่าในสารานุกรมศาสนาที่ใช้เป็นหนังสืออ้างอิงทั่วโลก มีคำจำกัดความคำว่าศาสนาอยู่ ๑๐ ข้อ ปรากฏว่าไม่มีข้อไหนตรงกับพุทธศาสนาแม้แต่ข้อเดียว ตามมติ หรือคำนิยามของนักวิชาการตะวันตก พุทธศาสนาไม่ใช่ศาสนา หรือไม่ใช่ Religion ชาวตะวันตกมักจะมองพุทธศาสนาแบบงง ๆ บางทีเขาจะถามว่าพุทธศาสนาเป็น ศาสนา หรือเป็น ปรัชญา หรือเป็น วิถีชีวิตแบบหนึ่ง เป็นต้น

ถ้าเราตอบตามที่เขาถามก็ไม่ถูกต้อง นักปราชญ์จะรู้ดีว่า เมื่อใครถามสิ่งใดไม่จำเป็นต้องตอบตามที่เขาถาม เพราะการตอบตามที่เขาถาม เป็นการยอมรับอยู่ในตัวว่า

เห็นด้วยกับมุมมองของเขาว่าศาสนาก็ต้องเป็นอย่างที่เขาให้คำนิยาม ปรัชญาก็ต้องเป็นอย่างนี้ วิธีชีวิตก็ต้องเป็นอย่างนี้ ศาสนาพุทธมีบางส่วนที่จะมองเป็นศาสนาได้ บางส่วนมองเป็นวิทยาศาสตร์ได้ แต่มองในบางแง่บางมุมเป็นจิตศาสตร์ก็ได้ มองในบางมุมก็เป็นปรัชญาได้ เราไม่ได้แยกแยะแบบนั้น เพราะของเราเป็นระบบองค์รวม

แต่ถ้าจะให้สรุปเป็นคำเดียว ศัพท์เดียวก็ต้องเรียกว่าเป็นระบบการศึกษาที่เรียกว่าเป็นระบบการศึกษาเพราะถือว่าคำสอนในศาสนา มีหน้าที่ช่วยคนพัฒนาตนเองให้พ้นจากทุกข์ทั้งปวง ให้เข้าถึงความสุขที่แท้จริง คำสอนที่ท่านบอกว่ามี ๘๔,๐๐๐ ข้อนั้นล้วนแต่เป็นวิธีการเป็นเครื่องมือที่จะช่วยชำระกายวาจาใจ การทำให้สิ่งที่ไม่ดีไม่งามลดน้อยลง หรือหายไปจากชีวิต ทำสิ่งที่ดีงามให้เกิดขึ้น ให้เจริญงอกงามให้ถึงที่สุด ต้องเรียกว่าการศึกษา การศึกษาที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงประทานให้พวกเรานั่น

ต้องเรียกว่าเป็นการศึกษาที่สมบูรณ์บริบูรณ์ ผู้ใดปฏิบัติถึงขั้นที่เรียกว่าจบการศึกษาก็เป็นพระอรหันต์ ผู้ยังไม่ถึงขั้นพระอรหันต์เรียกว่าเป็นผู้ที่ยังต้องการการศึกษา ยังไม่จบการศึกษา

ในระบบการศึกษาทั่วไป เช่นการศึกษาของโรงเรียนแน่นอนว่าเราไม่ได้มุ่งจะให้เด็กนักเรียนเป็นพระอรหันต์ ไม่ต้องการให้ครูเป็นพระอรหันต์ แต่ถือว่าเมื่อมีหลักใหญ่ในอริยมรรคมีองค์แปด ซึ่งเป็นระบบการศึกษาที่สมบูรณ์ที่สุดที่เคยปรากฏในโลกมนุษย์ เมื่อเราจับหลักใหญ่นี้ได้แล้ว เราสามารถดึงออกได้หลายข้อ ทำเป็นระบบการศึกษาสำหรับคนธรรมดาที่อยู่ในโลกในลักษณะที่สอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับหลักใหญ่ การที่เราจะพัฒนาระบบการศึกษาแนวพุทธนั้นก็อยู่ที่การจับหลักใหญ่ แล้วประยุกต์ใช้กับความต้องการของระบบการศึกษา โดยมีบางส่วนที่ต้องเน้นมากน้อย อย่างเช่น เรื่อง

สุดะ เรื่องการเรียนรู้ต่างๆ และอาจจะมีบางส่วนที่เน้นน้อย
อย่างเช่น เรื่องสมาธิ วิปัสสนา ธรรมะขั้นสูง

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้จะไม่ได้เอาในทุกๆข้อ หรือในทุกๆ
ขั้น ก็ยังถือหลักว่าการพัฒนามนุษย์ที่จะได้ผลต้องมีส่วน
การฝึกอบรมทั้งทางพฤติกรรม หรือกายวาจา ทั้งทางจิตใจ
และปัญญาพร้อมๆกันไป แม้แต่ในการศึกษาเล่าเรียนวิชา
ความรู้ต่าง ๆ เราน่าจะเห็นได้ว่าไม่ใช่เรื่องไอคิว หรือความ
ฉลาดอย่างเดียว พฤติกรรมและอารมณ์ของเด็กนักเรียนมี
ผลต่อการศึกษาอยู่ตลอดเวลา เองง่าย ๆ ถ้าเด็กนักเรียน
นอนไม่เป็นเวลา กินไม่เป็นเวลา ไม่สำรวจอินทรีย์ เวลาจะ
เรียนหนังสือก็ง่วงหรือว่าจิตใจฟุ้งซ่านวุ่นวาย ก็เรียนไม่ค่อย
ได้ อันนี้ง่ายสุด เห็นได้ชัด

เรื่องอารมณ์ก็เช่นเดียวกัน เด็กหลายคนอาจจะฉลาด
แต่เพราะว่าจิตใจเศร้าหมองบางทีก็มีความซึมเศร้า บางทีก็
ติดเพื่อนมากเกินไป มีอารมณ์โกรธ อิจฉา เป็นเด็กที่รักสวย

รักงาม ชอบเที่ยวชอบสนุก อารมณ์เหล่านี้ครอบงำจิตใจ แล้ว สติปัญญาความฉลาดต่าง ๆ ก็ไม่มีโอกาสทำหน้าที่ของมันได้ เพราะสิ่งเหล่านี้ไม่สามารถแยกส่วนออกจากกันได้ในชีวิตของคน เมื่ออ่านตำราเรื่องวิทยาศาสตร์ หรือ ศาสตร์นั้นศาสตร์นี้ก็ไม่ได้กล่าวถึงอารมณ์ของผู้เรียน ไม่ได้กล่าวถึงชีวิตครอบครัวหรือว่านิสัยใจคอของผู้เรียน แต่ในชีวิตจริงของคน เราก็ต้องยอมรับว่าเรื่องนี้มีส่วนสำคัญ

เมื่อเราเห็นเช่นนี้แล้ว เราน่าจะสรุปว่า แม้แต่ในเรื่อง การเรียนในความหมายทั่วไป การให้ความสำคัญกับคุณธรรมและการรู้เท่าทันอารมณ์ การรู้จักปล่อยวางอารมณ์ที่เศร้าหมอง การฝึกให้มีสติ การบริหารจัดการอารมณ์ต่าง ๆ ได้ การพยายามที่จะละสิ่งที่ไม่ดี เพิ่มสิ่งที่ดีก็มีผลโดยตรงต่อการเรียน ไม่ใช่การเสียเวลาที่จะควรจะให้แก่การเรียน นั่นก็เป็นส่วนสำคัญของการเรียน หากเปรียบเทียบกับการพักผ่อน ถ้าเราทำงาน หรือทำหน้าที่ต่าง ๆ ของเรา ก็ยังต้องมี

เวลาที่พักผ่อนบ้าง ถ้าทำแล้วไม่รู้จัักพักผ่อนก็เครียด

ปัญหาใหญ่ของคนทุกวันนี้ก็คือความเครียด ความเครียดก็มีสาเหตุ บางทีเกิดขึ้นเพราะเราทำงานเกินตัว แต่บางทีก็เกิดเพราะว่าเราบริหารจัดการใจไม่เป็น ถ้าเราศึกษาและปฏิบัติตามแนวทางพระพุทธเจ้า มีปัญญาที่จะรู้ความพอดีกับตัวเอง รู้จัักผ่อนคลายอารมณ์ในทางที่เป็นธรรมชาติโดยไม่ต้องไปกินเหล้า ไปเที่ยวหรือหาทางลัดอื่นๆ เรียกว่ามีทางที่จะอยู่กับตัวเราเองตลอดเวลาโดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยภายนอก

อาตมาเชื่อว่า คนส่วนมากที่อยู่ในเมืองไทยมองระบบการศึกษาของตะวันตกว่าดีกว่าที่เป็นจริง อาตมาสนใจศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับระบบการศึกษาของตะวันตกอยู่ตลอดเวลา พยายามอ่านข้อความต่าง ๆ แล้วก็อ่านที่พวกครู อาจารย์มหาวิทยาลัยเขาเขียนประสบการณ์ในการสอน ผลดีผลเสีย ก็สรุปได้ง่าย ๆ ว่าระบบการศึกษา

ของตะวันตกไม่ได้ประสบความสำเร็จ เราไม่ควรจะสับสนระหว่างความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีของตะวันตกกับวิชาอื่น ๆ โดยเฉพาะวิชาที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์โดยตรง

นักวิชาการชาวตะวันตกจะเก่งมากในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งไม่มีชีวิต แต่ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่มีชีวิตไม่ค่อยเก่งเท่าไร ดูจากสภาพสังคมก็ได้ ถ้าเราคิดว่าชาติตะวันตกไม่ประสบความสำเร็จเราจะเอาอะไรเป็นเครื่องตัดสินหรือว่ามีเหตุผลอย่างไรที่จะวิพากษ์วิจารณ์อย่างนั้น อาตมาว่าเอาความสุขหรือว่าความเป็นอยู่ในสังคมทั่วไปเป็นหลักก็ได้ ทุกวันนี้หนึ่งส่วนสี่ของประชากรของคนอังกฤษในแต่ละปีต้องไปหาหมอ เพราะมีปัญหาทางจิตใจ ไม่เกี่ยวกับร่างกาย จะเป็นด้วยเรื่องเครียด นอนไม่หลับ วิตกกังวล คิดมาก ซึมเศร้า หรือโรคอื่น ๆ ที่เชื่อมโยงกับภาวะจิตใจ

เพียงสถิติแค่นี้อาตมาว่าพอจะเป็นการฟ้องว่า ถ้าระบบการศึกษาชาติ ทำไม่คนเป็นอย่างนี้ ถ้าเขาสร้างสังคม

ให้เป็นอย่างนี้ หรือว่าวิถีชีวิต เขาเป็นไปในทางที่ทำให้เขา
รู้สึกอย่างนี้ ใน ๑๐ ปีที่ผ่านมา ก็มีข้อมูลเพิ่มมากขึ้นว่าวัย
รุ่นซิมเศร่ามาก พอต่อมาไม่กี่ปี เด็กประถมเริ่มซิมเศร่า ตอน
นี้ก็มีเด็กอนุบาลที่ซิมเศร่าด้วยแล้ว โรคซิมเศร่าเป็นโรคที่
กำลังระบาด ทางสหประชาชาติก็ประเมินว่าภายใน ๕ ปี
ข้างหน้า โรคที่เป็นอันดับหนึ่งของโลกก็คือโรคหัวใจ อันดับ
สอง คือโรคซิมเศร่า

ต้องถามว่าเราพัฒนาเศรษฐกิจพัฒนาอะไรต่ออะไร
เพื่ออะไรทำไมเราปล่อยให้เศรษฐกิจกลายเป็นเป้าหมายใน
ตัวของมันเอง ถ้าบอกว่าเศรษฐกิจดี โตเร็ว แล้วคนจะอยู่ดี
กินดี มีความสุข จริงหรือเปล่า ที่ไหน ประเทศไหนเป็นอย่าง
นั้น ขอหลักฐานสนับสนุนความคิดอย่างนี้ด้วย อาตมาพูด
ตรงๆว่าความคิดแบบนี้เป็นความคิดงมงาย ถ้าเชื่ออย่าง
นั้นให้เอาหลักฐานมาดู อาตมายังหาไม่เจอความสัมพันธ์
ระหว่างอัตราความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และความ

เจริญอยู่ดีมีสุขของประชาชน เมื่อเป็นอย่างนั้นแล้วเราจะให้การศึกษาเป็นไปในลักษณะใด

อาตมาเชื่อว่าถ้าเราจัดการศึกษาในลักษณะที่เด็กเป็นคนตั้งมั่นอยู่ในศีล มีความเคารพนับถือตัวเอง มีความเคารพนับถือคนอื่น ไม่เบียดเบียนใครด้วยกายด้วยวาจา และเป็นผู้ที่คิดจะช่วยเหลือเกื้อกูลสังคมเท่าที่จะทำได้ด้วยนั้นก็จะน่าจะเป็นข้อหนึ่งในเรื่องศีลธรรม ถ้าเราพูดแต่ในเรื่องของศีลห้า เป็นต้น มีแต่ว่างดเว้นจากเรื่องนั้น จากเรื่องนี้จะพูดแต่ในทางลบส่วนใหญ่ แต่ในทางบวกก็มีคือนอกจากว่าไม่เบียดเบียนใครแล้ว เราต้องมีอุดมการณ์ในการสร้างประโยชน์ให้คนอื่นด้วย ถ้าเอาแค่นี้ไม่เบียดเบียนใคร อันนี้ก็ยังไม่ถึงขั้นสมบูรณ์ด้วยศีล

ในความเห็นของอาตมา ต้องปลูกฝังให้เด็กมีความเป็นห่วงต่อเพื่อนมนุษย์ มีความเป็นห่วงต่อสิ่งแวดล้อม มีความเป็นห่วงต่ออนาคตของสังคมของประเทศชาติมีความ

คิดที่จะเสียสละเพื่อส่วนรวม อาตมาถือว่าเป็นเอกลักษณ์
ของมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นสิ่งที่น่าภาคภูมิใจ ที่เราสามารถ
ที่จะปลุกฝังสำนึกอย่างนี้ได้ แล้วก็จะทำให้ประเทศชาติ
ปลอดภัยได้ด้วย ผู้ที่มีอุดมการณ์ในการช่วยเหลือคนอื่น
นอกจากว่าจะสร้างประโยชน์แก่สังคมได้แน่นอนแล้ว ก็ยัง
จะมีความรู้สึกเคารพนับถือตัวเอง มีความสุข มีจิตใจเป็นบุญ

อาตมาคิดว่าเรียนหนังสือแล้ว มีแต่ข้อมูลความรู้ต่าง ๆ
เต็มตัว แต่จิตใจยังตกต่ำ ยังเป็นคนเห็นแก่ตัว เอาแต่สิ่ง
ที่ชอบ ไม่ทำในสิ่งที่ไม่ชอบ ทั้งที่อาจเป็นสิ่งที่ดี ไม่อดทน
ไม่สู้ ก็กลายเป็นการผลิตคนที่ไม่มีความดี ทุกวันนี้เราเห็น
ใช้ใหม่ในสังคม ผู้หลักผู้ใหญ่จำนวนไม่น้อย มีความรู้มาก
มาย แต่เป็นคนไม่มีความดี ในความหมายของพระศาสนา
ขอพูดตรง ๆ ว่าเป็นคนที่ไม่มีความดี

ทุกวันนี้ถ้าคนยังทุจริตได้ ยังใช้ความฉลาดของตัวเอง
เอารัดเอาเปรียบคนอื่นได้ เรียกว่าเป็นคนไม่มีความดี เรา

ต้องถามว่าทำอะไรเราจึงจะนำความเจริญมาสู่ประเทศชาติได้ แทนที่จะนั่งส่ายหน้าเรื่องนักการเมืองไม่สุจริต คนนั้นก็ไม่ได้ คนนี้ก็ไม่ได้ เราก็ต้องไปดูที่เหตุปัจจัย ข้อที่สำคัญก็อยู่ที่จิตใจของคน ที่ค่านิยมของคน เราปล่อยให้ค่านิยมของสังคมไทยเพี้ยนจากสัมมาทิฐิไปมาก เราจึงมีความขัดแย้งอยู่ในตัว

ถ้าถามคนที่บอกว่าตัวเองเป็นชาวพุทธ ถามว่าเขาเห็นว่าอะไรเป็นสิ่งที่ดีที่สุดที่ตัวเองจะได้จากชีวิต เขาอยากจะได้อะไรจากชีวิต เขาแสวงหาอะไรในชีวิต เขาปฏิบัติอย่างไรกับคนรอบข้าง เขามักจะได้คำตอบที่ตรงกันข้ามกับหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า คำตอบส่วนใหญ่จะเน้นที่การมีทรัพย์สินเงินทอง วัตถุเสพต่างๆ ให้มากที่สุด ความคิดที่จะขัดเกลาจะพัฒนาตัวเอง เพื่อประโยชน์สุขของตน และทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมไม่ค่อยจะเห็น

ถ้าเป็นศาสนาที่ยกความเชื่อและศรัทธาในพระ

ศาสดาเป็นหลักใหญ่อาจจะเป็นอีกเรื่องหนึ่ง เพราะว่าถ้าความเชื่อเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะกำหนดว่าถ้าตายแล้วเราขึ้นสวรรค์หรือตกนรก พฤติกรรมการกระทำของมนุษย์ก็มีความสำคัญน้อยลง พุทธศาสนาถือว่าความเชื่อมีส่วนสำคัญเหมือนกัน แต่สำคัญที่สุดคือการกระทำ ทุกวันนี้จะเห็นว่าโลกมันวุ่นวายเพราะความเชื่อ ความเชื่ออย่างแรงกล้าในหลักศาสนาทำให้คนกล้าฆ่าคนได้ ฆ่าคนเพื่อสิ่งที่ตนถือว่าสูงสุดหรือศักดิ์สิทธิ์

พระพุทธานุศาสนาจึ้สอนให้เราระมัดระวังเรื่องความเชื่อ ความเชื่อเป็นพลังก็จริง แต่เป็นพลังที่ต้องควบคุมกำกับด้วยปัญญา ความเชื่อที่นำไปสู่การเบียดเบียนคนอื่น เป็นการสร้างความทุกข์ความเดือดร้อนแก่คนอื่น พุทธศาสนาว่าเป็นความเชื่อที่เป็นพิษเป็นภัย ไม่ถูกต้อง เราจึงต้องการเน้นให้เด็ก ให้ลูก ให้หลานมีปัญญา เพราะว่าคนที่เห็นสิ่งทั้งหลายทั้งปวงตามความเป็นจริง ย่อมไม่ทำบาง

สิ่งบางอย่าง และยอมทำบางสิ่งบางอย่าง

สิ่งที่คนที่เห็นอะไรตามความเป็นจริงแล้วไม่ทำ สิ่งนั้นเราเรียกว่าชั่ว สิ่งที่นักปราชญ์ทั้งหลายเห็นตามความเป็นจริงแล้วทำเราเรียกว่า ความดีหรือเป็นบุญเป็นกุศล ขออย่าในจุดนี้ว่าไม่ใช่ว่าใครจะบัญญัติว่าสิ่งนั้นดี สิ่งนั้นชั่ว พระพุทธเจ้าต้องการให้เราทำอย่างนี้ พระพุทธเจ้าไม่ต้องการให้เราทำอย่างนี้ อันนี้ไม่ใช่ พระพุทธองค์ต้องการให้เราลืมหูลืมตาดูความจริง เมื่อเราลืมหูลืมตาแล้ว เห็นชัดแล้วว่าชีวิตของคนเราเป็นอย่างไร เราก็เห็นว่าเรากับเขาก็ไม่ต่างอะไรกันเลย

สีผิวไม่เหมือนกัน ภาษาไม่เหมือนกัน ชนชั้นวรรณะก็ไม่เหมือนกัน แต่ในสิ่งสำคัญนี้เหมือนกันคือ ทุกคนรักสุขเกลียดทุกข์ เหมือนกัน เราเป็นมนุษย์ที่มีการเกิดแก่เจ็บตายเป็นธรรมดาเหมือนกัน นั่นไม่ใช่ปรัชญา แต่เป็นความรู้ที่เกิดขึ้นจากการลืมหูลืมตาต่อความเป็นจริงของการเป็น

มนุษย์ เมื่อเราได้ซาบซึ้งในความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แล้ว โอกาสที่เราจะฆ่าสัตว์ เบียดเบียน ลักขโมย ประพฤติผิดในกาม จะโกหก หลอกลวงมันเป็นไปได้ยาก เพราะเราเห็นความจริง ไม่ใช่ว่าศีลมาก่อน แล้วค่อย ๆ พัฒนาไปหาความจริง แต่การเห็นความจริงในระดับหนึ่ง ย่อมนำไปสู่การกระทำในระดับหนึ่ง

ฉะนั้นสิ่งที่เราถือว่าสูงสุด ที่เราต้องการให้กับตัวเอง ให้กับคนอื่น และพุทธศาสนาให้ก็คือ ปัญญา การให้ลูกหลานมีปัญญานี้ดีที่สุด มีปัญญาในระดับต้น ๆ ก็คือรู้ว่าอะไรควรอะไรไม่ควร อะไรเหมาะ อะไรไม่เหมาะ แต่สิ่งที่มาพร้อมกับปัญญานั้น ถ้าเป็นปัญญาที่ถูกต้องคือต้องมีความเข้มแข็ง ความอดทน ไม่ใช่เพียงแต่รู้ว่าอะไรควรไม่ควร แค่นั้นไม่พอ เมื่อเรารู้ว่าสิ่งใดควร เราก็ต้องมีความกล้าที่จะทำในสิ่งนั้น รู้ว่าสิ่งนี้ไม่ควร เราก็ต้องกล้าปฏิเสธ กล้าและหนักแน่นมั่นคงในการงดจากสิ่งนั้น มีทั้งจิตใจและปัญญา

ทำงานไปด้วยกัน แต่เน้นให้ปัญญาเป็นตัวนำ

เมื่อเป็นเช่นนั้นในอนาคตโลกนี้เปลี่ยนแปลงอย่างไร เราก็มีความพอใจว่าลูกเราเตรียมพร้อม ถ้าโลกมันเป็นอย่างนี้ต่อไปเขาก็ทำได้ เขาก็ประสบความสำเร็จได้ในระดับใดระดับหนึ่ง แต่ถ้าโลกเราเปลี่ยน และโอกาสที่จะเปลี่ยนมีมากกว่าที่จะไม่เปลี่ยน และการเปลี่ยนในรูปแบบที่เรายังคงคาดไม่ถึงก็มีโอกาสเกิดขึ้นมากกว่าที่เราจะคาดถึง และสิ่งที่เปลี่ยนแปลงใน ๑๐-๒๐ ปีที่ผ่านมา ไม่ว่าจะตั้งแต่ตอนอาตมา เป็นเด็กนักเรียน ตอนที่มีเครื่องอัดเทปออกมาครั้งแรกตื่น เต็มมาก ต่อมาก็มีนั่นมีนี่ มี เครื่องคอมพิวเตอร์ มี PC ตอน หลังก็มีโทรศัพท์มือถือ และโทรศัพท์ที่เป็นคอมพิวเตอร์ด้วย

แต่ละอย่างมันไม่ใช่ของที่เป็นกลางๆ มันทำให้ชีวิตเราเปลี่ยน การสื่อสารระหว่างครอบครัวเปลี่ยนแปลง ด้วยโทรศัพท์มือถือมาก การใช้อินเทอร์เน็ตก็นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในโลกมาก แต่แค่ ๒๐ ปีที่แล้วจะมีใคร

พยากรณ์ได้ว่าภายใน ๕ ปีข้างหน้าจะมีสิ่งใดสิ่งหนึ่งเรียกว่า อินเทอร์เน็ต ซึ่งจะนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงอย่างนั้นอย่างนี้ เราคงคิดไม่ออก ทุกวันนี้คนเราก็คิดไม่ออกว่า ๕-๑๐ ปี ข้างหน้าจะเป็นอย่างไร

ตอนนี้เรากำลังจะเกิดวิกฤติเรื่องสิ่งแวดล้อมและพลังงาน ก็เป็นไปได้ภายใน ๕ ปีข้างหน้า ค่าน้ำมันอาจจะถึง ๒๐๐ ดอลลาร์ ๑๐ กว่าปีที่แล้ว คงไม่มีใครนึก นักเศรษฐศาสตร์ที่รับรางวัลโนเบลไม่มีใครคิดเลยว่าค่าน้ำมันจะเกิน ๔๐-๕๐ ดอลลาร์ ตอนนี้ก็ ๑๐๐ ดอลลาร์ต่อบาร์เรลแล้ว ถ้าเป็น ๓๐๐ จะเป็นอย่างไร แล้วทำไมจะเป็นไปไม่ได้ ภาวะโลกร้อนตอนนี้มันก็ดำเนินไปอย่างนี้ แต่ว่าอัตราความเปลี่ยนแปลงหรือผลกระทบอาจจะถี่ขึ้นเร็วขึ้นก็ได้

ภายใน ๒๐-๓๐-๔๐ ปีข้างหน้า กรุงเทพมหานคร อาจจะจมน้ำ กรุงเทพฯ จมน้ำจะเป็นอย่างไร แล้วอะไรจะช่วย วิชาความรู้ก็จะช่วยในส่วนหนึ่ง แต่คนที่มีความปัญญา คน

ที่มีจิตใจเข้มแข็ง คนที่มีสติควบคุมอารมณ์ได้ ไม่ตระหนกตกใจเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงที่คาดไม่ถึง จิตใจมีความตั้งมั่นอยู่ในสิ่งที่ถูกต้อง นี่แหละจะเป็นผู้นำในอนาคต ผู้นำที่สังคมเราต้องการ

อาตมาเชื่อมั่นว่าโรงเรียนวิถียุทธเป็นโรงเรียนที่สามารถสร้างผู้ที่จะเป็นผู้นำสังคมต่อไป ผู้นำสังคมในที่นี้ไม่ได้หมายความว่า จะเป็นรัฐมนตรี เป็นนายกรัฐมนตรีเสมอไป อาจจะเป็นไปได้ แต่หมายถึงว่าเป็นผู้นำในระดับต่าง ๆ ในสังคม ในแวดวงของตัวเอง เพราะว่าต่อไปความสำคัญของผู้มีคุณธรรมต้องเพิ่มมากขึ้น เพราะต่อไปปัญหาของโลกต้องเพิ่มมาก พวกเราอายุ ๔๐-๕๐-๖๐ พวกเราสบาย พวกเราได้รับประโยชน์ จากการพัฒนาแบบนี้ แต่ขอพูดตรง ๆ ว่าเหมือนกับว่าพวกเราเป็นผู้สร้างกรรม ใช้ทรัพยากรของโลกอย่างกอบโกย หาความสุขในระยะสั้น ๆ

ถ้ามนุษย์เราเก่งจริง ทำไม่ในระยะเวลา ๒๐๐ กว่า

ปี เราพัฒนาเศรษฐกิจตามหลักทุนนิยมเพียงชั่วระยะเวลา ๒๐๐ ปี ก็ทำให้โลกมนุษย์ที่อยู่มาได้หลายล้านปี แทบจะหมดอนาคต ถ้าอย่างนั้น มนุษย์เราเก่งจริงหรือที่เราทำลายโลกที่เราอยู่อาศัยโดยไม่รู้ตัว เพียงเพราะต้องการให้มันสนุกสนาน คุณคนที่เรียนเก่งๆ มีความรู้สูงๆ ที่จบจาก Harvard จาก Yale จาก MIT จากมหาวิทยาลัยชั้นนำของโลก หลายสิบเปอร์เซ็นต์ไปทำงานอะไรรู้ใหม่ ไปสร้างอาวุธ ไปใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการที่จะผลิตอาวุธที่ทันสมัย มีรายได้สูงๆ ไปทำงานในกระทรวงกลาโหม CIA เป็นต้น

นอกจากนั้น ที่เสียดายมากอีกเรื่อง คนที่มีสมองดี เรียนเก่งๆ จำนวนไม่น้อยไปทำงานโฆษณา สำหรับเอาตมาเสียดายสติปัญญาของคนเหล่านี้ เราเอาคนที่เก่งที่สุดไปทำงานแบบนี้ สุดท้ายได้อะไร ก็ได้ใช้ความสามารถกระตุ้นความอยากของคน ทำให้อยากซื้ออยากบริโภค เอาตมาคิดว่าไม่ใช่ว่าผิดศีลอะไรหรอก แต่เสียดายสติปัญญาของคน

คือคนเก่งของเรามีมากอยู่ก็จริง แต่คนเก่งที่ใช้ความเก่งให้เป็นประโยชน์และเป็นบุญเป็นกุศลต่อส่วนรวมต่อคนส่วนใหญ่มิยังมีน้อย

อาตมาเชื่อว่าชาวพุทธผู้ได้รับการศึกษาแนวพุทธ น่าจะเป็นชาวพุทธที่มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เพราะมีฉันทะในการสร้างประโยชน์ สร้างความสุข ชนะความเห็นแก่ตัวแล้ว รู้จักความหมายของคำว่าพอ ก็สามารถมีความสุขได้โดยไม่ต้องฟุ้งเฟ้อ แต่ความพอของแต่ละคนก็ไม่เหมือนกันและไม่มีมาตรฐานตายตัวว่าอย่างนั้นไม่ได้ นะ ต้องอย่างนี้ อย่างนี้ไม่ใช่ แล้วแต่แต่ละคนจะหาความพอดีสำหรับตัวเอง แต่ที่เราต้องการก็คือ ต้องการให้เด็กสุขง่าย ทุกข์ยาก

ถ้าระบบการศึกษาของเราผลิตคนออกมาที่มีคุณสมบัติ ทุกข์ง่าย สุขยาก ผิดหวังอะไรนิดหน่อย ใครพูดอะไรไม่ถูกใจนิดหน่อยก็โกรธ เสียใจ น้อยใจ ก็ทำให้

ครอบครัวไม่มั่นคง สามีภรรยาอยู่ด้วยกัน ปี สองปี ทะเลาะกัน หรือว่ามีอะไรผิดใจกันก็หย่ากันแล้ว ก็มีผลกระทบต่อดัวเขาเองมาก มีลูกหลานก็มีปัญหาที่เป็นลูกโซ่ต่อไป

ทุกวันนี้คนมีความอดทนน้อย มีความหวังในความสุขมาก เรียกว่ารักกัน แต่มักจะเป็นความรักกันแบบสมัยบริโภค แบบสมัยเห็นแก่ตัว ตราบใดที่คุณมีความสุขแบบที่ฉันต้องการ ฉันก็รัก ถ้าเมื่อไรคุณไม่สามารถที่จะให้ความสุขที่ฉันต้องการ ฉันก็ไม่รัก ไม่รักแล้วก็ไม่ต้องการ ไปหาคนใหม่ อันนี้เป็นกรมองทุกอย่างว่าเป็นการบริโภค มองว่าตัวเองเป็นผู้บริโภค ผู้บริโภควัตถุ ผู้บริโภคประสบการณ์ ทุกสิ่งทุกอย่างมองเป็นผู้บริโภค เป็นมะเร็งของสังคมที่เราต้องพยายามแก้ไข แต่เราจะไม่แก้ไขแบบห้ามหรือลงโทษหรืออะไร เราจะแก้ไขจะชนะด้วยวิถีพุทธ ด้วยการสอนให้คนดูความจริง

อาตมาเชื่อมั่นว่าถ้าใครสนใจศึกษาชีวิต ฝึกให้เขาสามารถอยู่กับตัวเอง ดูตัวเอง เรียนรู้จากประสบการณ์ตัว

เอง และมีศักยภาพมีสติปัญญา มีความเก่งอยู่ในตัวพอที่จะเลือกสิ่งที่ดี และออกจากสิ่งที่ไม่ดีได้ แต่ก่อนที่จะถึงขั้นนั้นก็ต้องมีการพัฒนาในทุกด้าน ในด้านพฤติกรรม รู้จักงดเว้นรู้จักควบคุม รู้จักชนะใจตัวเอง ฝึกให้เป็นผู้มีสติ มีความสันโดษ มีความอดทน มีความขยัน มีจิตใจที่รักการสู้เพื่อสิ่ง^๑ ที่ถูกต้อง ต้องมีการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน

เราต้องการให้คิด ต้องมีการฝึกให้คนคิดเป็น พุทธศาสนาสอนให้เราสงบแต่ไม่ใช่ว่าไม่ให้คิด สงบในเวลา^๑ ที่ควรสงบ เวลาคิดก็คิดให้เป็น คิดให้เก่ง คิดให้ดี ฟังอะไรก็สามารถจับความได้ สรุปได้ ขยายความได้ เปรียบเทียบกับความคิดอย่างอื่นได้ บูรณาการได้ คิดวิเคราะห์ปัญหา^๑ ว่าเกิดจากเหตุปัจจัยอะไรได้ แยกแยะได้ว่าเหตุปัจจัยอะไรเราต้องยอมรับ เหตุปัจจัยอะไรควรจะปรับปรุง เหตุปัจจัยไหนเราควรจะแก้ก่อน แก้ทีหลัง

เมื่อเรากำหนดปัญหาแล้ว ก็ระดมความคิด ระดม

สมอง คิดสร้างสรรค์ หาข้อแก้ปัญหาได้แล้วก็ผ่านวาระ
ของความคิดสร้างสรรค์กลับไปหาวาระของการคิดแยกแยะ
การคิดวิเคราะห์ ว่าที่เราคิดสร้างสรรค์นั้นใช้ได้มากน้อยแค่ไหน
มีผลกระทบต่อตัวเองคนอื่นในระยะสั้น ระยะยาว
อย่างไรบ้าง ข้อดีข้อเสียมีอะไรบ้าง คุณกับโทษอยู่ตรงไหน
เลือกข้อใดข้อหนึ่ง ลองทำ ระหว่างลองทำก็คอยทบทวนอยู่
ตลอดเวลาว่าดีไหม หรือทำอย่างไรให้ดีกว่านี้ ทำอย่างไรให้
ดีที่สุด มีข้อบกพร่องอย่างไรก็หาทางที่จะแก้ไขอยู่ตรงนั้น
นี่เป็นหน้าที่ของความคิด

ถ้าคนที่สงบได้ สามารถปล่อยวางขยะสมอง การ
คิดที่วกเวียนไม่เกิดประโยชน์ ที่เป็นขยะที่อยู่ในสมองออกไป
ไปแล้ว ความคิดอย่างนี้เป็นได้ง่าย เพราะไม่มีอะไรที่ทำให้
จิตใจเขวออกไปตามอารมณ์ ทางพุทธศาสนาสอนให้เรา
สงบด้วย และสอนให้เราปล่อยวางความคิดได้ด้วย และ
รู้จักความสุขของจิตใจที่ไม่ต้องคิด ในขณะที่เดียวกันก็ถือว่า

จิตใจที่สงบได้เป็นจิตใจที่เมื่อจะคิด เมื่อสมควรจะคิด จะมีสมรรถภาพมีประสิทธิภาพในความคิดที่สูงมาก

ความสงบไม่ใช่ว่าอยู่เฉย ๆ เคลิบเคลิ้มไปอยู่ในอีกโลกหนึ่ง มันไม่ใช่ยาระงับประสาทแต่ว่ามันเป็นเงื่อนไขในการใช้ปัญญาของตัวเองให้ได้ผล จึงถือว่าควรจะเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาของคนทุกคน ต้องการให้เด็กได้สัมผัสความสงบภายในบ้าง ดูจากพุทธประวัติก็เห็นว่า หลังจากพระพุทธองค์ได้เจริญการปฏิบัติแบบทรมานกายถึง ๖ ปี ท่านก็ทบทวนสรุปว่าไม่ใช่หนทาง แต่จะเอาอย่างไรดี สรุปแล้วท่านก็ระลึกได้ว่าตอนอายุ ๗ ขวบ ท่านเคยนั่งสมาธิใต้ต้นไม้ แล้วจิตใจสงบ เกิดความรู้สึกว่าใช่ แล้ว น่าจะเป็นหนทางที่ถูกต้อง

พระพุทธองค์จึงเสด็จไปนั่งใต้ต้นโพธิ์ และได้บรรลุพระสัมมาสัมโพธิญาณในคืนนั้น สำคัญที่ว่าพระองค์เคยมีประสบการณ์ในการนั่งสมาธิเล็ก ๆ น้อย ๆ ตอนเด็ก ผัง

ลึกอยู่ในใจ ถึงเวลาที่เหมาะสมจิตใจสูงงอม เด็กนักเรียน
อนุบาล หรือ ประถมไม่ใช่ว่าจะให้นั่งสมาธิเป็นชั่วโมง เรา
ไม่ได้หวังถึงขนาดนั้น แต่อย่างน้อยก็อยากจะทำให้เขาเห็น
ว่าเป็นทางไปสู่ความสงบได้ เป็นทางที่ดี และอย่างน้อยก็
เป็นการหวนเมล็ดที่จะเกิดผลดีในชีวิตต่อไป

เป็นอันว่าต้องการจะได้จับหลักใหญ่ แล้วก็พยายาม
ให้ใช้ในระดับที่เหมาะสมกับพวกเรา ทั้งผู้ที่เป็นนักศึกษาใน
ระดับครู ระดับผู้ปกครอง และ สำคัญที่สุดคือนักศึกษาระดับ
นักเรียน เพราะเราทุกคนก็กำลังศึกษา เราศึกษาในสิ่งที่ดีที่สุด
ถ้าเราเป็นครูก็เป็นครูที่ดีที่สุด เราเป็นผู้ปกครอง ทำอย่างไร
เราจึงเป็นพ่อแม่ที่ดีที่สุดที่จะเป็นได้ ถ้าเราเป็นนักเรียน
ก็ต้องการให้เป็นนักเรียนที่ดีที่สุดที่เป็นไปได้ ไม่ต้องแข่งขัน
กับใคร แต่มีความมุ่งมั่นที่จะชนะตัวเองที่จะทำให้ตัวเองดีที่สุด

ถ้าหากว่าคนมีอุดมการณ์ที่จะทำให้ตัวเองดีที่สุดอยู่
ตลอดเวลาแล้ว ไม่ต้องเป็นห่วงในเรื่องที่จะเข้าไปในระบบ

การแข่งขัน ไม่แพ้หรือ เพราะไม่ต้องไปคิดว่าคนนั้นเป็น คู่แข่งคนนี้เป็นคู่แข่ง ก็ถือว่าแข่งกับตัวเอง พยายามจะทำของเราให้ดีที่สุดก็เป็นการแข่งกับคนอื่นอยู่ในตัวอยู่แล้ว ระบบการแข่งขันก็ไม่ใช่สิ่งที่ตายตัวเสมอไป มันก็เปลี่ยนแปลง และถ้าแม้ในโลกปัจจุบัน ระบบการแข่งขันใน อังกฤษหรืออเมริกากับระบบการแข่งขันในยุโรปก็ไม่เหมือนกัน มีความแตกต่างกัน ไม่ใช่ว่าพวกเราเป็นเหยื่อของ สังคมตลอดไป เราก็มีส่วนหนึ่งที่สามารถกำหนดอนาคต ของสังคมได้

ถ้าเราถือว่าระบบการแข่งขันทุกวันนี้รุนแรงมาก ไม่ใช่ที่เราต้องทำใจกับความรุนแรงนั้น แต่ว่าบางที่เรา อาจจะต้องเปลี่ยนแปลงอะไรบ้างอย่างที่จะให้ระบบการแข่งขัน เกิดผลดีที่สุดโดยที่พยายามทำให้โทษของมันน้อยลง คือ ไม่ใช่ที่เราต้องยอมรับทุกสิ่งทุกอย่างที่ปรากฏอยู่ในสังคม เพราะเราไม่ใช่ที่ถูกกำหนดโดยสังคม แต่เรามีสิทธิ์ที่จะ

กำหนดสังคมในบางเรื่องได้ด้วย

วันนี้อาตมาก็ได้ให้ข้อคิดบางสิ่งบางอย่าง อาตมาได้
ออกจากหน้าที่ต่าง ๆ ที่วัดป่านานาชาติได้หลายปีแล้ว มี
อุดมการณ์ที่จะสร้างประโยชน์ตน ประโยชน์คนอื่นเหมือน
เดิม แต่ว่ารูปแบบของการสร้างประโยชน์เปลี่ยนแปลงไป
การสร้างประโยชน์ตนก็เลือกที่จะอยู่องค์เดียว เลือกที่จะ
ทำความเพียรได้เต็มที่ และก็ได้สถานที่เหมาะสม ได้สิ่ง
ตัวเองต้องการด้วยน้ำใจด้วยศรัทธาของลูกศิษย์ซึ่งอาตมา
ระลึกถึงด้วยความขอบคุณ ด้วยความซาบซึ้งในบุญคุณอยู่
ตลอดเวลา

ในขณะเดียวกัน ถ้าอาตมาเอาแต่การทำกิจส่วน
ตัวอย่างเดียว ก็ถือว่าชีวิตคงยังไม่สมบูรณ์ ถ้าจะสมบูรณ์
ต้องทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่คนอื่นด้วย และสิ่งที่ทำให้เกิด
ฉันทะอยู่ในจิตใจอาตมาอยู่ตลอดเวลา อาตมาคิดว่าเมื่อจะ
ต้องเลือกสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่จะได้ประโยชน์มากที่สุดกับสังคม

มากที่สุดกับประเทศชาติแล้ว การศึกษาแนวพุทธน่าจะดีที่สุด อาตมาจึงเลือกมาทำงานทางด้านนี้

อาตมาหวังว่าพวกเราทั้งหลาย ผู้เป็นครูอาจารย์ ผู้ปกครอง ผู้หวังดีทุก ๆ คน ก็คงจะเห็นด้วยว่าเรื่องนี้ไม่ใช่เรื่องเล็กน้อย เป็นเรื่องสำคัญ เป็นเรื่องของครอบครัวของเราทุกคน หวังว่าจะมีผลต่อสังคมต่อไปด้วย จะเป็นมาตรฐาน เป็นเครื่องพิสูจน์ว่าการศึกษาแนวพุทธนี้คืออะไร ให้ความหวังกับสังคมกับประเทศชาติได้อย่างไรต่อไป ให้คนอื่นในสถาบันอื่นมาดูมาเห็น เห็นเด็กนักเรียนที่จบจากโรงเรียนวิถิพุทธแล้ว เออ..อยากให้ลูกของฉันเป็นอย่างนี้บ้าง เราก็เลี้ยงลูกของเราดีด้วย และสร้างประโยชน์ให้กับคนอื่นด้วย ให้ลูกเราเป็นตัวอย่าง เราเป็นผู้ปกครองตัวอย่าง ครูตัวอย่าง นี่เป็นสิ่งที่ทำหายที่จะขอฝากไว้กับพวกเราในวันนี้

รายชื่อหนังสือธรรมะที่จัดทำโดยโรงเรียนทอสี
หนังสือธรรมะโดยพระอาจารย์ชยสาโร

๑. ทำไม ฉบับปี พ.ศ.๒๕๔๘

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ๑๖ มกราคม พ.ศ.๒๕๔๘ - มกราคม พ.ศ.๒๕๕๐ จำนวน ๖๙,๓๐๐ เล่ม

๒. ทำไม ฉบับตัวอักษรขนาดใหญ่

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ๒ พฤษภาคม - พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๕๐ จำนวน ๑๖,๕๐๐ เล่ม

๓. ทูทซ์ทำไม

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ๖ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๔๖ - พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๕๐ จำนวน ๒๕,๕๐๐ เล่ม

๔. ชีวิตคือการท้าทาย

พิมพ์ครั้งแรก ปี พ.ศ.๒๕๓๘

พิมพ์ครั้งที่ ๒ - ๓ จัดรูปเล่มใหม่ กันยายน พ.ศ.๒๕๔๘ - ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๐

จำนวน ๑๓,๐๐๐ เล่ม

๕. งานกินเกลือ ฉบับแยกเล่มเดี่ยว

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ๒ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๔๘ - กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๕๐

จำนวน ๙,๐๐๐ เล่ม

๖. ไฮเทค ไฮทูทซ์

พิมพ์ครั้งแรก ในฉบับรวมเล่ม "ใกล้ตัว" ปี พ.ศ.๒๕๔๒

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ๒ แยกเล่มเดี่ยว ตุลาคม พ.ศ.๒๕๔๘ - สิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๐

จำนวน ๑๘,๐๐๐ เล่ม

๗. หนีศักดิ์สิทธิ์

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ๒๐ พ.ศ.๒๕๔๐ - ๒๕๔๙ จำนวนประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ เล่ม

ฉบับตัวอักษรขนาดใหญ่

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ๓ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๔๙ - กันยายน พ.ศ.๒๕๕๐ จำนวน ๓๐,๐๐๐ เล่ม

๘. ปัจจุบันสดใส

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ๒ จำนวน ๒๐,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ ๓ - ๔ ออกแบบใหม่มีนาคมพ.ศ.๒๕๔๙-มีนาคมพ.ศ.๒๕๕๐จำนวน๗,๐๐๐เล่ม

๙. นักเพ่งคุณ นักจับถูก และ สุขเป็น ก็เป็นสุข

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ๒ สิงหาคม - กันยายน พ.ศ.๒๕๔๘ จำนวน ๑๑,๐๐๐ เล่ม

๑๐. นักเพ่งคุณ นักจับถูก

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ๒ พิมพ์รวมกับสุขเป็นก็เป็นสุข สิงหาคม - กันยายน พ.ศ.๒๕๔๘

จำนวน ๑๑,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ ๓ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๔๙ จำนวน ๖,๐๐๐ เล่ม

๑๑. สุขเป็น ก็เป็นสุข

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ๑๐ พ.ศ.๒๕๔๑-๒๕๔๘ จำนวนประมาณ ๖๐,๐๐๐ เล่ม

ฉบับตัวอักษรขนาดใหญ่

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ๓ กันยายน พ.ศ.๒๕๔๙ - มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๑ จำนวน ๑๔,๐๐๐ เล่ม

๑๒. why ไหว้ ?

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ๒ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๔๙ - ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ จำนวน ๑๗,๕๐๐ เล่ม

๑๓. พ่อแม่ผู้แสดงโลก

พิมพ์ครั้งที่ ๑ พ.ศ.๒๕๔๖ จำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม

ฉบับจัดรูปเล่มใหม่

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ๒ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๔๙ - ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๐ จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม

๑๔. โหลหนึ่งก็ถึง คุณธรรม ๑๒ ประการเพื่อความสำเร็จในการศึกษาวิถีพุทธ

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ๓ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๔๙ - ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๐ จำนวน ๒๐,๐๐๐ เล่ม

๑๕. ไม่แก่ ไม่โง่ ไม่ไทย ไม่เทศ : ฉบับจัดรูปเล่มใหม่

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ๒ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๔๙ - กันยายน พ.ศ.๒๕๕๐ จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม

๑๖. อาณาจักรแห่งปัญญา

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ๓ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๔๗ - กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๔๙ จำนวน ๙,๕๐๐ เล่ม

ฉบับจัดรูปเล่มใหม่

พิมพ์ครั้งที่ ๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๕๐ จำนวน ๔,๐๐๐ เล่ม

๑๗. สบาย สบาย สไต้ล้พุทธ

พิมพ์ครั้งแรก ในฉบับรวมเล่ม "ใกล้ตัว" ปี พ.ศ.๒๕๔๒

ฉบับแยกเล่มเดี่ยว

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ๒ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๔๙ - มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๐ จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม

๑๘. หลับตาทำไม่ - การฝึกสติ เจริญสมาธิ และพัฒนาปัญญา

พิมพ์ครั้งที่ ๑ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๐ จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม

๑๙. กระโถน - กระถาง

พิมพ์มาแล้ว จำนวนประมาณ ๓๐,๐๐๐ เล่ม

ฉบับจัดรูปเล่มใหม่

พิมพ์ครั้งที่ ๑ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๐ จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม

๒๐. ๖ พระสูตร

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ๒ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๔๖ - สิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๐ จำนวน ๑๕,๐๐๐ เล่ม

๒๑. หลักรัก

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ๒ สิงหาคม - กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๐ จำนวน ๒๐,๐๐๐ เล่ม

๒๒. เพื่อนนอกเพื่อนใน

พิมพ์ครั้งที่ ๑-๑๑ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๓๗ - มกราคม พ.ศ.๒๕๕๐ จำนวน ๗๗,๐๐๐ เล่ม

ฉบับจัดรูปเล่มใหม่

พิมพ์ครั้งที่ ๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๕๑ จำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม

๒๑. สิ่งดีที่สุดสำหรับลูก

พิมพ์ครั้งที่ ๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๕๑ จำนวน ๔,๐๐๐ เล่ม

หนังสือธรรมะโดยพระอาจารย์ท่านอื่นๆ

พระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท)

๑. Bodhinyana

พิมพ์ครั้งที่ ๑ October 2007 จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม

๒. A Taste of Freedom

พิมพ์ครั้งที่ ๑ October 2007 จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม

๓. Living Dhamma

พิมพ์ครั้งที่ ๑ January 2008 จำนวน ๗,๐๐๐ เล่ม

๔. Food for the Heart

พิมพ์ครั้งที่ ๑ February 2008 จำนวน ๗,๐๐๐ เล่ม

ท่านพระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต)

๑. การศึกษาเริ่มต้นเมื่อคนกินอยู่เป็น-ความสุขของครอบครัวคือสันติสุขของสังคม

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ๒๐ โดย วัดญาณเวศกวัน จำนวนประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ เล่ม

ฉบับตัวอักษรขนาดใหญ่ โดย วัดญาณเวศกวันและโรงเรียนทอสี

พิมพ์ครั้งที่ ๑ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๐ จำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม

พระอาจารย์พรหม

๑. ชวนม่วนขึ้น ธรรมะบันเทิงหลายเรื่องเล่า

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ๑๕ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๔๙ - มกราคม พ.ศ.๒๕๕๑ จำนวน ๑๗๙,๕๐๐ เล่ม

๒. The Basic Method of Meditation

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ๒ โดย The Buddhist Society of Western Australia

ปี ค.ศ.1998 - 2005 จำนวน ๕๗,๙๐๐ เล่ม

ฉบับตัวอักษรขนาดใหญ่ โดย โรงเรียนทอสี

May 2007 จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม

พระอาจารย์ญาณธมโม

๑. หมากเงาะก็ได้ เชาชะเกี๊ย

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ๓ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๔๙ - ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๐ จำนวน ๒๒,๕๐๐ เล่ม

๒. Walking Meditation

พิมพ์ครั้งที่ ๑ โดย วัดป่านานาชาติ ปี ค.ศ.2003 ไม่ทราบจำนวน

ฉบับตัวอักษรขนาดใหญ่ โดย โรงเรียนทอสี

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ๒ September 2006 - July 2007 จำนวน ๘,๐๐๐ เล่ม

พระอาจารย์ปัสโน

๑. A Dhamma Compass

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ๒ February - May 2007 จำนวน ๑๔,๐๐๐ เล่ม

อื่นๆ

๑. สวดมนต์ภาวนา ทำวัตรสวดมนต์แปล

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - ๔ เมษายน พ.ศ.๒๕๔๙ - สิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๐

จำนวน ๑๖,๕๐๐ เล่ม

รายชื่อหนังสือธรรมะโดยพระอาจารย์ชยสาโร จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์อื่น

๑. ไกลตัว	๖. ปัจจุบันสดี	๑๑. เพื่อนนอก เพื่อนใน
๒. ดรุณธรรม	๗. ธรรมะน่าสมั	๑๒. อาณาจักรแห่งปัญญา
๓. ลำเดียวกัน	๘. คุณค่าสิ่งล้ำค่า	๑๓. ความฉลาดไร้พรมแดน
๔. หนึ่งศกดีสี่ทิว	๙. สัจธรรมสะท้อน	๑๔. ไม่เก่าไม่ใหม่ ไม่ไทยไม่เทศ
๕. หลับตาเรียน	๑๐. กระจิบตา	

รายชื่อสื่อธรรมะในรูปแบบ CD/DVD/MP3

โดย พระอาจารย์ชยสาโร

๑. ธรรมเทศนา บ้านพอ เชียงใหม่ ปี ๒๕๔๔-๒๕๔๘ ชุดละ ๖ แผ่น
๒. ธรรมเทศนา บ้านพอ เชียงใหม่ ปี ๒๕๔๙ ชุดละ ๑ แผ่น
๓. ธรรมเทศนา บ้านพอ เชียงใหม่ ปี ๒๕๕๐ ชุดละ ๑ แผ่น
๔. รวมธรรมเทศนา ประจำปี ๒๕๔๕-๒๕๔๖ ชุดละ ๕ แผ่น
๕. รวมธรรมเทศนา ประจำปี ๒๕๔๗ ชุดละ ๔ แผ่น
๖. รวมธรรมเทศนา ประจำปี ๒๕๔๘ ชุดละ ๔ แผ่น
๗. การอบรม และปฏิบัติธรรม ทั่วไป ตุลาคม ๒๕๔๘ ชุดละ ๑ แผ่น

๘. การอบรม และปฏิบัติธรรม ครู กรกฎาคม ๒๕๔๘ ชุดละ ๑ แผ่น
๙. ธรรมเทศนาอบรม ครู ณ บ้านบุญ ปากช่อง ตุลาคม ๒๕๕๐ ชุดละ ๑ แผ่น
๑๐. การอบรม และปฏิบัติธรรม ระดับวัยรุ่น สิงหาคม ๒๕๔๘ และ ๒๕๔๙ ชุดละ ๑ แผ่น
๑๑. การอบรม และปฏิบัติธรรมทั่วไป กรกฎาคม ๒๕๔๙ ชุดละ ๑ แผ่น
๑๒. ธรรมเทศนาอบรม นักเรียนประถม ๖ และผู้ปกครอง ณ ปัญญาประทีป ปากช่อง มีนาคม ๒๕๕๐ ชุดละ ๑ แผ่น
๑๓. ธรรมเทศนาอบรม ญาติโยม ณ บ้านบุญ ปากช่อง กรกฎาคม ๒๕๕๐ ชุดละ ๑ แผ่น
๑๔. ธรรมเทศนาอบรม วันแม่ ณ บ้านบุญ ปากช่อง สิงหาคม ๒๕๕๐ ชุดละ ๑ แผ่น
๑๕. การฝึกสติ พัฒนาสมาธิ และเจริญปัญญา (รวบรวมจากหลายปี) ชุดละ ๑ แผ่น
๑๖. การศึกษาวิถีพุทธ เผยแพร่ปี ๒๕๔๙ ชุดละ ๑ แผ่น
๑๗. ซีดีธรรมะ เรื่องเส้นทางสงบ และเพลงธรรมะภาษาอังกฤษ ชุดละ ๑ แผ่น
๑๘. ดวีดีโหลหนึ่งก็ถึง คุณธรรม ๑๒ ประการเพื่อความสำเร็จในการศึกษาวิถีพุทธ พระอาจารย์ชยสาโร เมตตาอธิบายที่มาและความหมาย ดำเนินรายการโดย แทนคุณ จิตตอิสระ ชุดละ ๑ แผ่น
๑๙. ธรรมเทศนา ชีวิตคือการศึกษา (รวบรวมจากหลายปี) ชุดละ ๑ แผ่น

โดย พระอาจารย์ท่านอื่นๆ

๑. ธรรมะกับการศึกษา โดย ท่านพระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต) มิถุนายน พ.ศ.๒๕๔๙ ชุดละ ๑ แผ่น
๒. พระธรรมเทศนา โดย พระอาจารย์ปสันโน ระหว่างปลีกิเวศในประเทศไทย กุมภาพันธ์ ๒๕๔๙ - กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ ชุดละ ๔ แผ่น

ธรรมเทศนาภาษาอังกฤษ

๑. Dhamma talks by Ajahn Jayasaro Volume I in two discs (May 2007)
๒. Dhamma talks by Ajahn Jayasaro Volume II in two discs (May 2007)
๓. Dhamma talks of Ajahn Brahm in one disc (May 2007)
๔. Wat Pah Nanachat CD-Rom Dhamma talks, Chanting, Pictures and Books in one disc (June 2006)
๕. Dhamma talks of Ajahn Brahm In Thailand 2005 – 2008 in one disc (February 2008)